

ВІДГУК

на дисертацію

Павлеги Олени Сергіївни

«Соціологічна методологія у соціальній політиці: вітчизняний досвід та перспективи використання»,

представлену на здобуття наукового ступеня

кандидата соціологічних наук за спеціальністю

22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології

Обрана дисертанткою Павлегою О. С. тема наукового дослідження заслуговує безумовного схвалення та підтримки, оскільки пошуки провідних механізмів мінімізації впливу нових характеристик у соціальних відносинах стають все більш актуальними для сучасної України, а розуміння необхідності вирішення пов'язаних з цим проблем сьогодні вимагає комплексного вивчення потенціалу використання соціологічної методології у соціальній політиці та розробки на підставі цих досліджень конкретних практичних рекомендацій щодо зменшення негативних наслідків, котрі можуть мати місце для соціальних суб'єктів у суспільстві. Окрім того, зважаючи на те, що соціологічний аналіз вивчення особливостей застосування потенціалу соціологічної методології у соціальній політиці практично відсутній, вважаємо звернення дисертантки до даної проблеми обґрунтованим та своєчасним.

О. С. Павлега поставила перед собою мету – виявити особливості та перспективи застосування соціологічної методології у соціальній політиці України, що їй в цілому у дисертаційній роботі вдалося зробити.

У процесі реалізації дослідницької мети авторка успішно вирішує цілу низку завдань, а саме: визначає теоретико-методологічні основи дослідження соціальної політики, показники результативності та суб'єктів здійснення соціальної політики, роль соціологічної методології у формуванні та реалізації соціальної політики, евристичний потенціал соціології соціальної політики як теорії середнього рівня, демонструє потенціал використання соціологічної інформації у розробці та впровадженні соціальної політики, виявляє основні

протиріччя у реалізації соціальної політики України на сучасному етапі розвитку суспільства, розкриває діагностичний потенціал соціологічної методології у формуванні та реалізації соціальної політики.

Такий широкий спектр реалізації зазначених вище дослідницьких завдань дав змогу дисертантці досягти достатньо суттєвих наукових результатів, що характеризуються новизною, зокрема, визначити ключові напрямки застосування соціологічної методології у формуванні та реалізації соціальної політики, концептуально обґрунтувати необхідність виділення окремої спеціальної соціологічної теорії – соціології соціальної політики, розробити авторську класифікацію типів соціальної політики тощо.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять підрозділи, висновків до кожного розділу та загальних висновків, а також списку використаних джерел. Структура роботи є добре продуманою, логічною і особливих заперечень не викликає. Варто відзначити ґрунтовність джерельної бази роботи – 215 найменувань, з яких 10 іншомовних.

У розділі 1 «Теоретико-методологічні основи аналізу соціальної політики» розкриваються основні теоретичні підходи до інтерпретації сутності соціальної політики, її основних напрямів та суб'єктів забезпечення. Наголошується, що аналіз переваг та недоліків різних моделей соціальної політики надав можливість обґрунтувати доцільність використання системної методології для звернення до вимірювання потенціалу соціологічного знання у розробці та реалізації соціальної політики. Досить суттєву увагу авторка приділяє особливостям реалізації мети соціальної політики, під якою розуміє побудову соціальної держави, тобто такий устрій, в якому створюються умови, що забезпечують вільний розвиток людини та гідне життя (с. 11-37). Доводить, що формування соціальної держави тісно пов'язане із забезпеченням прав людини (с. 57-61). І наголошує, що для виміру результативності соціальної політики доцільно використовувати як об'єктивні, так і суб'єктивні показники, котрі пов'язані з використанням соціологічних досліджень щодо різних аспектів життєдіяльності населення.

Про глибоке володіння досліджуваною проблемою свідчить детальний аналіз методологічних підходів до дослідження соціальної політики, обґрунтування їх переваг та недоліків для аналізу моделей соціальної політики. У результаті авторка доходить висновку про необхідність застосування системного підходу у своєму науковому дослідженні.

Підсумовуючи матеріал, викладений у розділі 1, наголошуємо, що у ньому повною мірою проаналізовано основні підходи до інтерпретації категорії «соціальна політика», що склалися в системі соціогуманітарних наук та в межах соціологічного знання.

У розділі 2 «Соціологічна методологія як інструмент соціальної політики» розкрито потенціал соціологічного знання та методів дослідження для формування та забезпечення реалізації соціальної політики. Аналізуються соціальні відносини, які формуються між різними соціальними групами та прошарками населення.

Визначаючи концептуальні основи соціального розвитку в цілому та соціальних змін, зокрема, авторка розглядає поняття «соціальний розвиток» як таке, що використовується для позначення стану змін процесів, а саме вдосконалення, поліпшення, ускладнення, регресії тощо (с. 72-74). Доводить, що потенціал використання соціологічного знання як методологічної бази для формування соціальної політики також міститься у змісті таких соціологічних категорій, як «соціальна поведінка», «соціальні цінності», «соціальні механізми», «соціальна дія та взаємодія», «соціальні інститути» тощо (с. 75-78).

Розділ 3 «Діагностичний потенціал соціології в управлінні соціальним розвитком суспільства засобами соціальної політики» присвячений здійсненню аналізу можливостей соціології у діагностиці соціальних процесів, виявленню протиріч у соціальній політиці та наданню рекомендацій щодо їх подолання. Дисертантка звертається до обширного фактичного матеріалу, зокрема, аналізуючи матеріали порівняльного аналізу соціальної політики багатьох країн, детально зупиняючись на дослідженні структурних елементів вітчизняної соціальної політики та ін.

У цілому, результати та висновки дисертаційного дослідження «Соціологічна методологія у соціальній політиці: вітчизняний досвід та перспективи використання» науково обґрунтовані, логічні та не викликають заперечень.

Достовірність результатів дисертаційної роботи забезпечується досить розгорнутою емпіричною базою. Особливу увагу хочемо звернути на те, що у роботі використано результати низки соціологічних досліджень, частина з яких проведені за участю дисертантки, починаючи з 2017 року.

Дисертаційне дослідження О. С. Павлеги має як теоретичну, так і практичну значущість. Його матеріали можуть мати застосування у навчальному процесі, зокрема, при викладанні курсів «Соціологія управління», «Соціальна політика», «Соціальний аудит» тощо, а також можуть слугувати теоретичним підґрунтям для розробки програм і практичних рекомендацій органами державного та муніципального управління в реалізації діяльності у сфері соціальної політики та її покращення.

Основні положення роботи достатньо апробовані на міжнародних наукових конференціях, зокрема таких: «Харківські соціологічні читання» (м. Харків, 2014 р.); «Актуальні дослідження в соціальній сфері» (м. Одеса, 2014 р.); VIII Львівському соціологічному форумі «Сучасний український соціум: доцентрові та відцентрові тенденції» (м. Львів, 2014 р.); IX Львівському соціологічному форумі «Сучасне українське суспільство: у пошуках нових форм солідарності» (м. Львів, 2015 р.); «Сучасне українське суспільство: цінності та смисли сучасних соціальних практик» (м. Одеса, 2016 р.); «Соціальні, психологічні та політичні проблеми транскордонної безпеки» (м. Одеса, 2016 р.); X Ювілейному Львівському соціологічному форумі «Змінність соціальних просторів крізь соціологічну оптику: прояви, контексти, можливості» (м. Львів, 2016 р.); «Китай – Україна: перспективи академічного та ділового співробітництва» (м. Одеса, 2019 р.); «Транскордонне співробітництво країн центрально-східної Європи» (м. Одеса, 2019 р.); XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Український південь: сучасні соціокультурні виклики регіону та тенденції змін» (м. Миколаїв, 2019 р.); на тридцятій

науковій сесії наукового товариства ім. Шевченка (м. Львів, 2019 р.); а також на професорсько-викладацьких звітних наукових конференціях Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (м. Одеса, 2014-2015 рр.) і Літній академії лідерства (м. Одеса, 2017 р.).

Про наукову зрілість дисертантки яскраво свідчить її науковий доробок, який представлений дев'ятьма публікаціями, п'ять з яких – у фахових соціологічних виданнях. Друковані праці достатньо відображають зміст і основні положення дисертаційного дослідження.

Текст автореферату повною мірою розкриває зміст дисертаційної роботи.

Віддаючи належне професійній підготовці та науковій ерудиції автора дисертації, зазначимо, що робота не позбавлена певних недоліків, а тому вважаємо за потрібне зробити деякі зауваження, які будуть сприяти дисертантці у подальшій роботі над досліджуваною проблемою.

По-перше, авторка досить детально та ґрунтовно аналізує існуючі моделі соціальної політики, а саме: рольову модель, соціально орієнтовану модель, екологічну модель, соціально-радикальну модель тощо (с. 13-17). Однак при цьому не вказує, яка з цих моделей є, на її думку, найбільш функціональною для аналізу саме вітчизняної соціальної політики.

По-друге, у роботі авторка зосереджується на напрямках реалізації соціальної політики в цілому, зокрема, й української, та пропонує розглядати соціальний захист «лише як один із напрямів соціальної політики» (с. 100). При цьому О.С. Павлега не зазначає інших напрямів реалізації соціальної політики, лише наводить експертну думку з цього приводу, не коментуючи її. Тож постає питання щодо вичерпного переліку напрямів реалізації соціальної політики.

Наголошуємо на тому, що наведені вище зауваження суттєво не впливають на рівень дисертаційної роботи О.С. Павлеги, не знижують її наукового значення та прикладної цінності.

У цілому, дисертація О.С. Павлеги «Соціологічна методологія у соціальній політиці: вітчизняний досвід та перспективи використання» подана до спеціалізованої вченої ради Д 64.051.15 Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна відповідає вимогам постанови Кабінету

Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» (зі змінами, затвердженими постановами Кабінету Міністрів України, № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.). Дисертаційне дослідження Олени Сергіївни Павлеги є самостійною завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, значимі для суспільної практики і розвитку соціологічної науки, а саме соціології соціальної політики, а його авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата соціологічних наук за спеціальністю 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології.

Офіційний опонент:

кандидат соціологічних наук,
старший викладач кафедри політології,
соціології і культурології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди

О. О. Стрельнікова

14.04.2021

